

24. oktobari 2017

Nunanut allanut politikki pillugu nalunaarussiaq 2017

(Namminiilivinnermut, Nunanut allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq)

Ukioq ataaseq qaangiuppoq kingullermik Nunanut allanut politikki pillugu nalunaarussiaq Inatsisartuni oqaluuserigatsigu.

Nunanut allanut politikki aammalu nunanut allanut attaveqarneq, suleqateqarneq, sunniiniarneq, nunatsinnik nittarsaassineq aammaarluni annertuumik pisoqarfiusoq Siumumiit nuannaarutigaarput.

Nalunaarusiami *"Nunanut allanut tunngasutigut Naalakkersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2017"* tamanna atuarneqarsinnaavoq. Nassuiaat imartuvoq nunanut allanut susassaqarfiit amerlaqisut iserfigineqarput, uanilu Siumumiit oqaaseqaatissatsinni tamaasa iserfigissanngilagut.

Siullermik, Siumumiit nunat issittormioqatigut qujaffigerusuppavut suleqatigiissimanitsinnut neriullutalu ukiuni aggersuni suleqatigiinneq suli tamatsinnut iluaqutaasumik annertusiartussasoq.

Taamaattoq naalagaaffeqatigiinnerup iluani taarusupparput Siumumiit nuannaarutigigatsigu naalakkersuisut 2014-mi qallunaat naalakkersuisuinut saaffiginnissutaat aallaaviulluni, ukioq manna februarimi Amerikamiut Camp Century mi sakkutooqarfianni avatangiisinik mingutsitsisimanerisa raatiullu qinngorneqarsinnaaneranik misissuinissat akisussaaffimmillu inissiiinnaq pillugu isumaqatigiissusiortoqarmat. Suliaq avatangiisinut ataatsimiititaliamiit qanimut malinnaavigineqassasoq kaammattuutigaarput, sorluttaaq sillimaniarnermut ataatsimiititaliamiit taamaattoqartoq.

Taamatut oqariarluta Siumumiit nuannaarutigaarput Islandimi nunarput sinniisoqarfittaarnissaa. Soorluttaaq Københavnimi, Bruxellesmi, Washington DC-milu peqareersoq.

Taamaattoq ulluinnarni ingerlatsinermut suli at saniatigut, apererusunnarpoq sinniisoqarnerup suna pingaarnertut siunertaraa? Siumumiit isumaqarpugut Kalaallit Nunaata, nunatta inuisa atugarissaarnerulernissaanut qulakkeerineqataanissaq; *niuernikkut, aningaasaqarnikkut kiisalu Kalaallit Nunaata nioqqutissaataanik tunitsiveqarnissamut aqqutissiuinikkut.*

Tamannali qanoq sinniisoqarfiit ingerlappaat? Oqaatigisariaqarpoq Siumumiit isumarput naapertorlugu QANOQ ILIUUSEQARNEQ annertunerusariaqarpoq, aqqissuussaasumillu ingerlaavartunngortinneqarluni.

Assersuutigalugu nunatta avataaniit aningaasanik isaatitsinissaa qulakkeerniarlugu, pisiassaatigut nittarsaanneqartariaqarput. *Nunat avannarliit qiviaraanni, 27 millionit missaani inoqarpoq, pisisartut aningaasaateqarluartut. Taamatuttaaq sinniisoqarfitsinni allani. Taamaammat naalakkersuisunut sinniisoqarfinnullu kaammattuutigerusupparput ukiut tamaasa utikattumik nunarput nioqqutissaataanillu saqqummersitsineq aqqqissuuttaqqullugu. Københavnimi sinniisoqarfimmi Nunat Avannarliit tusagassiortui qaaqquneqarsinnaapput, taamatullu nunat tamalaat akornanni takornariaqarnikkut nittarsaassinerni tunisassiortut saqqummersitsisarnissaat ilanngullugit suleqataanissaat kaammattuutaalluni.*

Takornariaqarneq eqqarsaatigalugu saqqummersitsineq, ilaatigut Ilulissani kujataanilu UNESCO-miit eriaqisassatut akuerisat sumiiffiit, nunatsinneersut immiaaqqat aamma avammut nioqqutigineqarlutik misiligaasoqarpoq, imeq puiaasaaqqaniittut, ilanngullugu atisaliortut nunatsinneersut meqqit arlaqalernikuupput. Annertuumik saqqumilaartinnissaat aqutissiuunnissaallu, nunatta avammut niuernerannut iluaqusiissaaq. Tamanna nunani allanit ingerlanneqartoq takusarparput. Sinniisoqarfiit nunatta nioqqutissaatai pisisartunut millionilikkaanut saqqummersittarnissaat pingaaruteqarpoq.

Minnerunngitsumik ukiuni aggersuni mittarfeqarnikkut aqqissuusseqqinneq eqqarsaatigalugu periarfissanik nutaanik ammaassinera atorluassappat, sakkussavut tamaasa atorluartariaqarput.

Sinniisoqarfiimmi taamatut aqutissiuinngippata, taakkununga aningaasartuutit qanoq isillutik nunatsinnut uteqqissagamik?

Sinniisoqarfiit eqqarsaatigalugit, nunatsinni ilisimatusarnikkut suleqatigileriigarput ukiunilu aggersuni aatsitassarsiornikkut aningaasaliisinnaanera sanaartoqataasinnaaneralu ilimanaateqartoq, aammattaarli takornariat akornanni nunamut tikeraarfimmini aningaasanik atuinerpaasartut ilagaat **Kineserit**.

Nunatta silatusaartumik ingerlatsilluni suleqataanissaa ilimagalutigu Siumumiit kaammattuutigissuarput Naalackersuisut tulliani Beijingimi sinniisoqarfimmik ammaanissaq sulissutigissagaat.

Taamatutaaq inuusuttavut ilinniarnissaat eqqarsaatigalugu, suliffimmi misiliiffissat, naalagaaffeqatigiinnerup iluani periarfissat arlaqartut tikkuarusuppavut, nammineq sinniisoqarfitta saniatigut, New Yorkimi qallunaat konsuleqarfiat, Ruslandimi Ambassadeqarfik, imaluunniit Australiami taaneqarsinnaapput. Ilaatigut Diplomatimik misilittagaqalernerq nunatsinni ilinniarsimasut akornanni pigilissavarput, tamassuma periarfissaanera nunanut allanut Naalackersuisumut kaammattuutigerusupparput Ilinniartitaanermut Naalackersuisoq peqatigalugu siammarterneqassasoq.

Kalaallit Nunaata nunani allani sinniisoqarfii taamatut oqaaseqarfigereerlugit annikitsumik taarusupparput, nunanut allanut politikili Nunanut Allanut Naalackersuisumik kisimi ingerlanneqanngimmat, Naalackersuisoqarfiilli tamarmik annertuumik nunanik allanik suleqateqarneq ingerlakkaat takusinnaavarput. Ilaatigut taaneqarsinnaapput sillimaniarnikkut illersornissamullu tunngasut, Naalagaaffeqatigiinnermi suleqatigiinneq Kalaallit Nunaata, Danmarkip Savalimmiullu akornanni, issittumi suleqatigiinneq ilaatigut Arctic Council - Issittumi Siunnersuisooqatigiit, Nunat avannarliit suleqatigineri, Naalagaaffiit Peqatigiinni ilaatigut inuit pisinnaatitaaffii pillugit suleqataaneq, EU-mut suleqateqarneq niueqateqarnerlu, USA-mik suleqateqarneq, tamakkua saniatigut kattuffiit aqutigalugit suleqataanerput annertoq ingerlavoq, ilaatigut arfattassat eqqarsaatigalugit IWC-mi suleqataanerput. Kisianni aamma assersuutitut Peqqinnissaqarfiup Islandimi suleqateqarnera Islandimi napparsimavissuarmi kalaallit peruluttut, imaluunniit Kalaallit Nunaanni suliarineqarsinnaanngitsut, Islandimi peqqissartinnissaat, taamaasilluni Danmarkimi Rigshospitali kisimi periarfissaanani.

Nunanut Allanut Naalackersuisumut Siumumiit siornatigut kaammattuutigeriigarput suliniut Kalaallit Nunaat, Island Norgelu assigalugit timmisartunik angallavinnik unammillerusuttut aqutissiuunnissaat, uani eqqarsaatigaarput Kalaallit Nunaat **“EU-US Open Skies Agreement”**-

imut ilanngunnissaa. Tamanna Attaveqarnermut Naalackersuisumik suleqateqarneq aqputigalugu ingerlanneqartoq naatsorsuutigereeraluarparput.

Ukiunimi aggersuni annertuumik silaannakkut angallanneq nunani allaniit aqputissiuullugu tamaviaarunnissaa mittarfinnit nutaanik pilersaarusiormi, takornariat amerlanerit tikisitalernissai pilersittariaqaratsigu, taamaasilluni Kalaallit Nunaanni suliffissat aningaasallu kaaviiartut amerlanerit pilersikkumallugit.

Nunatsinnut tikittartut amerlatsisinnerisigut nunaqavissut atugarissaarnerulernissaat, suliffiit nutaat, aningaasallu amerlanerit nunatsinni kaaviaartinnissaat soorunalimi siunertaavoq. Ukiorpassuarni ingerlanniarsarisimasarput annertunerusumik maannamut iluatsinngitsoq.

Taamaattoq upperaarpurput maannakkut periusissiat nutaat, attaveqaatitigut aqqissuussinerit nutaat, issittullu soqutigineqalernerunera ilutigalugu kiisami malunnaatilimmik alloriartoqassasoq.

Taamaasilluni mittarfisigut aqqissuusseqqinnerit ingerlasut piareerpata, periarfissarissaaneq annertunerpaaffianiitinnissaa inissereersimassammat.

Nunanik allanik kiisalu Danmarkimik suleqateqarneq eqqarsaatigalugu ilanngullugu taassuarput, ukiorpassuarni sakkutooqarfiusimasut sulilu ullumikkut piusut atortulersuutininik qimagaavigiinnarneqarsimasut avatangiisinullu annertooujussuarmik innarleeratarsinnaasut akisussaasunit isumannaarneqartariaqarput. Tassanilu pingaaruteqarluinnarpoq nunatta ataatsimoortumik aalajangersimasumillu nipeqarluni tusaasussat tusaatserlugit suliassaminik naammassinninnissaa.

Naggataatigut avammut niuorneq eqqarsaatigalugu Nunanut Allamut Naalackersuisumut kaammattuutigissuarput Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalackersuisoq suleqatigalugu nunatsinneersut nioqputissat imaaneersut pingaartumik: raajat qalerallillu avammut nioqputiginerani akigititaq eqqortoq atorpeqartoq, taamaasilluni nunatsinnut akileraarnaveersaarneq taamaattoqarsimassappat pinngitsoorteqqullugu.

Nunat tamalaammi akornanni suliffeqarfiit akileraarnaversaartarnerat takussaavoq, ilaatigut EU-mi ukiumut milliardilikkaat annaaneqartartut naatsorsuutigineqarpoq. Tamanna pinaveersaartinniarlugu, EU kommissioni 2016-mi siunnersuusiormi suliniutissanik, taaguusikkaminik *“The Anti Tax Avoidance Package”*¹, *“Akileraarnaversaarneq akiorniarlugu suliniut”*. Ilaatigut akileraarnaversaartarneq nunatsinni atuunnersoq sukumiisumik misissuiffigineqarsimannginnera pissutaalluni oqaatigiuminaappoq qanoq nunatsinni atuutsiginersoq. Taamaattoq nunat tamalaat akornanni ukiuni makkunani iluarineqarani pinaveersaartitsiniarluni suliat arlaqartut ilaatigut EU-mi, aammalu OECD-mi ingerlapput. Taamaammat Naalackersuisunut kaammattuutigaarput nunat allat suleqatigalugit nunatta avammut niuernera naapertuilluartumik ingerlanneqarnera qularnaarniarneqassasoq.

Taamatut Nunanut allanut tunngasutigut Naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2017 imartooq oqaaseqarfigalugu Nunanut Allanut Naalackersuisup saqqummiussaa qutsavigalugu sulilluaqqinnissaannik kissaapparput suleqatigiinnermillu pitsaasumik neriuuteqarluta, tusaatissatut nassuiaat Siumumiit tiguarpurput.

¹ [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-16-160_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-160_en.htm)

Jens Erik Kirkegaard, Siumut